

pade v kraljestvo zvezd. Vendar je kraljica razpostavila tudi izven svojega kraljestva vojake, ki grabijo take bisere!

Mara: To je svetlo po dvorih tega kraljestva.

Ljuba: Poslanec iz drugih držav pa kraljica ne ljubi, ker niso njej podobni in ker se je že dogodilo, da je neki repati poslanec hotel pogoltniti njenega sina.

Draga: To bo pa menda tisti, ki je pogoltnil Katinega sina.

Ljuba: Pa zvit je tisti. Pravijo, da je hotel nekoč z zvitostjo premagati Zvezdo.

Vsi: Kako neki.

Ljuba: On in njegovi vojaki so se zbrali in skrili v želodec nekega morskega prebivalca, ki se imenuje Kit in je zaveslal pred Zvezdino palačo. Zvezda in njeni ljudje pa takega še niso videli. Lepo so ga postregli. Ko pa je Kit odprl svoja usta, so zlezli iz njega sovražniki in pravijo, da je bila taka vroča bitka, kot je na našem svetu še ni bilo.

Draga: Zato se pa morje včasih tako grozno premika!

Mate: Najbrž imajo večkrat take boje.

Ljuba (skrivnostno): Takrat se ladje potaljajo. (Med otroki nastane napetost, gredo bolj proti morju).

Mara: Kaj če bi sedaj kaj takega nastalo?

Otroci: Grozno!

Mate: Pravijo, da se včasih stepo morski duhovi.

Draga (goreče): Oh, če bi vsaj malo počakali, da bi se naš oče vrnil domov.

Ljuba: Pojdi, pojdi Draga, nič ne skrbi in pomiri se. (V tem trenutku se sliši iz daljave, vedno glasneje v nizkih tonih): »Mi smo pogumni tvoji mornarji« — — — (Ladja se pomika k obali, otroci nemo pokleknejo, mahajo v pozdrav, izza skale pride žena Kata, poklekne, med petjem pade zastor.)

S. Kranjec:

Beneška vlada in nje konec.

Po znani sramotni kupčiji l. 1409. so Benečani v kratkem zavladovali vsej naši obali. V notranjem so pustili posameznim mestom in otokom dosti samostojnosti, povsod pa so podpirali plemstvo proti nižjim slojem, kot so bile tudi Benetke doma strogo plemenitaška republika. Ti notranji boji

Senj.

med meščani in plemiči kakor tudi med poedinimi mesti so jim bili celo všeč — ravnali so se pač po starem rimskem geslu: deli in vladaj! Glavni upravitelj beneške Dalmacije z imenom *providur* je stoloval v Zadru, na čelo posameznim mestom in otokom pa je postavljaj tako zvane *kneze*. V vojnah s Turki pridobljeno ozemlje notranje Dalmacije so pa uredili Benečani kot nekakšno Vojno krajino. Zemlja je bila državna last; kmetje, ki so jo uživali, pa so bili vedno na boj pripravljeni vojaki ali *pan-durji*, da ni bilo treba republiki plačevati dragih najemnikov.

Zlasti važno za beneško pomorsko velesilo pa je bilo, da je dobivala na naši obali najboljše mornarje. Koj v prvih dogovorih so morala naša mesta obljubiti Benetkam vojno pomoč. Vojne ladje ali galeje

so navadno kupili v Benetkah ter jih nato opremili z orožjem in mornarji. Ladji je poveljeval eden izmed domačih plemičev, a nosila je razen zastave sv. Marka tudi domačo zastavo. Veliko pomorskih zmag so dobili Benečani po zaslugi naših mornarjev, ki so se hrabro borili, ne toliko za Benečane kot zoper svojega dednega sovražnika — Turka. Med temi boji je najslavnejši oni pri Lepantu, kjer so 9. oktobra 1571 Španija, Benetke, Genova, Neapol in papeževa država pod vodstvom junaškega don Juana d'Austria odločilno premagali Turke. Krščansko brodogradništvo je stelo skupno 245 ladij z 815 topovi ter imelo nad 40.000 mož posadke in ravno toliko veslačev. Turki pa so imeli celo 280 ladij in 47.000 vojakov, toda le 750 topov. Kljub temu so se dobro borili. Med beneškimi ladjami, ki so tvorile približno polovico krščanskega brodogradništva, so se odlikovale bojne ladje z naše obale: »Sv. Jerolim« s Hvara, »Sv. Ivan« z Raba, »Sv. Juraj« iz Šibenika, »Sv. Trifun« iz Kotora i. dr. Zadnje so obkolile turške ladje in po obupni borbi so Turki posekali vso posadko. Toda izročilo trdi, da je padlo za vsako krščansko glavo sedem turških.

Naša obala je torej dajala Benečanom vojake in mornarje, služiti pa je morala predvsem koristim njihove trgovine. Kmalu po začetku beneške vlade je prišel ukaz, da mora vse blago, ki se kamorkoli iz Dalmacije izvozi, plačati carino, kot bi šlo v Benetke. S tem so hoteli napeljati ves dalmatinski izvoz preko Benetk. Zaradi prevelikega odpora so sicer ta ukaz kmalu preklicali, zato pa so odredili, da se živila iz severne Dalmacije ne smejo prodajati drugam kot v Benetke. Kasneje so zopet naložili posebne carine na blago, ki je prišlo v Dalmacijo od drugod nego iz Benetk itd. Tako so bila naša primorska mesta zadeta v živo; njihova trgovina ni bila več svobodna ampak je morala služiti tujim, to je beneškim koristim. Edino strah pred trgovskim tekmečem, svobodnim Dubrovnikom, je prepredil, da niso Benečani izvršili že izdanega ukaza, da mora iti sploh vsa dalmatinska trgovina skozi Benetke.

Trgovske koristi so bile Benečanom vselej prvo in po tem se je ravnavalo tudi njihovo razmerje do Turkov. Kadar so bili v vojni s Turki, so izrabljali mržnjo svojih slovanskih podložnikov proti njim, če so imeli pa s Turki dobre kupčijske zveze, so hladnokrvno prepustili naše rojake turški osveti. Odkar so l. 1463. Turki zasedli Bosno, so se jeli kristjani iz nje izseljevati. Taki begunci, Uskoki imenovani, so se zbrali zlasti v utrjenem Klisu nad Splitom. Turki so šli seveda za njimi in po hudih bojih l. 1537. zavzeli Klis. Uskoki, kar jih je ostalo pri življenju, so se nato zatekli v Senj na hrvatski obali in se kot cesarski vojaki borili zoper Turke. Začeli so jih napadati tudi na morju in ker so bili večkrat vsled izostale plače v stiski, so hodili pleniti na turško ozemlje celo skozi beneško Dalmacijo. Nekaj časa so Benečani to mirno gledali ali celo podpirali. Ko so se pa čez par let s Turki pobotali, so ti zahtevali od njih varstvo pred Uskoki. Benečani so sedaj jemali turško blago na svoje ladje, Uskoki so pa tudi te napadali in plenili. Ko je še sultan Sulejman Benečanom zagrozil, da bo on napravil red, če ga sami ne morejo, so se zbal, da ne bi res turška mornarica prišla v »njihov« Jadran, ter so začeli preganjati Uskoke.

Pričela se je dolgotrajna, najzanimivejših dogodkov bogata borba mogočne pomorske države s peščico junaških in drznih Uskokov, ki nam dokazuje, kaj zmorejo dobri pomorci na taki obali kot je naša. Po slavni zmagi Slovencev in Hrvatov nad Turki pri Sisku l. 1593. je prišlo do vojne med cesarjem in Turki. S pomočjo Splitsčanov so Uskoki Turkom vzeli Klis, a ker jim Benečani niso hoteli pomagati, so ga kmalu zopet izgubili. Sedaj

so Uskoki še bolj zasovražili Benečani in brez usmiljenja plenili njihove ladje. Beneško brodogrje je sicer zaprlo Senj, toda Uskoki so se v viharni noči izmuznili mimo beneških ladij in plenili naprej. Benečani so se znašali nad avstrijsko obalo, tako da je prišlo v začetku 17. stoletja do tako zvane »uskoške vojne« med Benetkami in cesarjem, ki so jo podpirali tudi Španci. Zaradi drugih skrbi, zlasti bližajoče se tridesetletne vojne je cesar kmalu sklenil mir ter obljubil, da bo izselil Uskoke iz Senja ter požgal njihove ladje, nakar se je večina Uskokov res preselila v notranjo Hrvatsko.

Kmalu nato so imeli Benečani vnovič dolgo, štiriindvajsetletno vojno s Turki. Na kopnem in na morju se je zopet prelivala slovanska kri za beneške koristi. Otok Kreto ali Kandijo, zaradi katerega se je vojna začela, so sicer Benečani izgubili, zato so pa pridobili precej severne in srednje Dalmacije. Ob koncu 17. stoletja pa so razširili svojo posest v južni Dalmaciji. V teh vojnah so bili Benečani sicer avstrijski zavezniki, toda v začetku 18. stoletja je dobila Avstrija premoč v Italiji in začela polagoma izrivati Benečane iz Jadrana. Napravila je v Trstu in na Reki svobodni luki in jim zgradila dobre ceste v zaledje. Vedno bolj si je prizadevala dobiti tudi Dalmacijo, do katere so si lastili avstrijski vladarji pravice kot kralji Ogrske in Hrvatske. Ponujali so celo Benečanom v zameno takrat avstrijsko Belgijo oz. Lombardijo, pa Benečani niso hoteli o tem nič slišati. Vendar se je že bližal konec starodavni, pod vladno oholih plemičev okosteneli beneški republiki. Po zgledu francoske revolucije se je tudi v Benetkah uprlo ljudstvo plemiški samovladi in to priložilo je porabil mladi general Napoleon Bonaparte ter zasedel Benetke. Ko je nato sklepal l. 1797. z Avstrijo mir v Campo Formio blizu Vidma, je prepustil Avstriji v zameno za Belgijo del kopne Benečije pa tudi Istro, Dalmacijo in Boko Kotorsko z otoki. Tako je brez boja in odpora po 900 letni slavni zgodovini malo slavno prenehala republika sv. Marka in njena vlada nad jugoslovansko obalo.

Uršulinski samostan v Ljubljani.

Akademije pomladka JS so se prirejale letos povečini na vseh šolskih zavodih. V njih naj bi mladina že v zgodnjih letih dobila vsaj nekaj predstav o našem morju in življenju ob njem ter željo, da čimprej na lastne oči vidi, ali je res tako, kakor je bilo videti na odru.

Po tej misli je bil sestavljen program akademije PJS v uršulinskem samostanu v Ljubljani. Ob morju so pele mlade učenke in mu zagotovile, da jih bodo kmalu v čolnih zibali njegovi valovi. Ob morju so rajali mali mornarčki in poskušali z veliko spretnostjo korakati in pozdravljati po mornarsko, vmes pa seveda niso pozabili pokazati, da jim še ni sedem let — to je pri gledalcih zbudilo posebno navdušenje in pristrčno razpoloženje. Prikorakali so krepki mornarji in s svojo strumnoostjo in točnostjo pri izvajanju dokazali, da naše morje čuvajo stražarji, ki so na svojem mestu.

V prizoru iz ribškega življenja smo videli tudi vsakdanje življenje naših rojakov ob Primorju. Kako se morajo s težavo boriti za svoj kruh, kako morje v strahotnih viharjih zahteva marsikatere žrtev. A otroci žive tam brezskrbno in

